

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Tomáše Lichovníka, soudce zpravodaje Davida Uhlíře a soudce Jana Svatoně ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **J. L.**, t. č. Věznice Pardubice, P. O. BOX 18, zastoupeného Mgr. Ladislavem Bártou, advokátem, se sídlem v Ostravě, Purkyňova 787/6, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. srpna 2022 č. j. 15 To 44/2022-3018, za účasti **Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Hradci Králové**, takto:

I. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 8. 2022 č. j. 15 To 44/2022-3018 bylo porušeno právo stěžovatele na osobní svobodu podle čl. 8, právo na spravedlivý proces, zaručené v čl. 36 odst. 1 a zásada nulla poena sine lege podle čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto usnesení se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vývoj případu a řízení před obecnými soudy

1. Ústavní stížností se stěžovatel domáhal zrušení shora uvedeného usnesení Vrchního soudu v Praze s tím, že jím došlo k porušení jeho práva zaručeného v čl. 8 odst. 2 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

2. Dne 16. 8. 2022 rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením č. j. 15 To 44/2022-3018 tak, že z podnětu státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové se podle § 149 odst. 1 písm. a) trestního řádu zrušuje usnesení Krajského soudu

v Hradci Králové ze dne 1. 6. 2022 č. j. 9 T 4/2020-2953 v celém rozsahu a ve věci se nově rozhoduje tak, že podle § 92 odst. 4 trestního zákoníku a § 334 odst. 1 trestního řádu se stěžovateli započítává do trestu odnětí svobody, uloženého rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 10. 2020 č. j. 9 T 4/2020-2091 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 3. 2021 č.j. 15 To 6/2021-2252, poměrná část doby v délce 322 dnů z doby, po kterou byla vazba nahrazena dohledem probačního úředníka se stanovením omezujících povinností a nasazením elektronického náramku sloužícího k detekci pohybu stěžovatele v době od 20. 11. 2019 do 23. 8. 2021 (výrok I.) Podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu se stížnost stěžovatele proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 6. 2022 č. j. 9 T 4/2020-2953 zamítá (výrok II.)

3. Podstatou právní otázky, kterou se zabýval Vrchní soud v Praze a před ním i Krajský soud v Hradci Králové jako prvostupňový soud, byl tedy zápočet doby, po níž se stěžovatel na základě rozhodnutí soudu podle ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí do doby výkonu trestu odnětí svobody, jakož i doba eventuálního krácení takového zápočtu.

4. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení, po analýze příslušných zákonných ustanovení, k dané věci zejména uvedl, že při zápočtu do trestu odnětí svobody nelze bez dalšího opomenout stanovenou povinnost dle § 73 odst. 3 trestního řádu. Naopak je zcela na místě obviněnému v rámci téhož trestního řízení stanovenou povinnost zohlednit, a to při individuálním posouzení míry zásahu do jeho svobody pohybu, s ohledem na konkrétní stanovený čas, ve kterém byl povinen zdržovat se na stanoveném místě. Správnost uvedeného postupu by měla být dovoditelná primárně z ustanovení § 92 odst. 4 trestního zákoníku, ale podporu pro tuto argumentaci by bylo možno sekundárně opřít i o určitou analogii § 60 odst. 4 trestního zákoníku, na nějž odkazuje právě ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu, a posléze na něj navazující ustanovení § 61 trestního zákoníku, který pro přeměnu trestů, jejichž podstatou je omezení pohybu odsouzeného, určuje pravidla přeměny a tak i vzájemného zápočtu.

5. Individuálnost posouzení okolností každého konkrétního odsouzeného by však měla podle vrchního soudu být imanentním znakem pro postup dle § 92 odst. 4 trestního zákoníku. Je třeba vidět nuance v hodnocení míry v omezení osoby odsouzeného, který měl vazbu nahrazenou povinností zdržovat se v konkrétním místě jen a pouze s výjimkou zaměstnání, nutné cesty k němu a případně plnění pouze dalších uložených povinností či dříve stanovených trestů či opatření (např. návštěva probačního úředníka, plnění stanovených ochranných opatření, ambulantní léčení atd.), v kontrastu k osobě odsouzeného, který v rámci povinnosti dle § 73 odst. 3 trestního řádu měl stanoveny i časy osobního volna.

6. S ohledem na uvedené se stížnostní soud rozhodl změnit rozhodnutí soudu prvního stupně a zohlednit tak omezující povinnosti odsouzeného v době od 20. 11. 2019 do 23. 8. 2021. V období od 20. 11. 2019 do 24. 5. 2020 měl odsouzený nahrazenou vazbu dohledem probačního úředníka a povinnostmi, díky nimž mohl být doma, na konzultaci s probačním úředníkem nebo na vycházkách. Osobní volno bylo odsouzenému stanoveno od 13.00 do 16.00 hodin. V období od 25. 5. 2020 do 23. 8. 2021 byly povinnosti odsouzeného upraveny soudem tak, že odsouzený mohl vykonávat i zaměstnání a vycházky byly stanoveny na dny pracovního klidu (od 13.00 do 16.00 hodin) S ohledem na to, optikou zmiňovaného vyššího komfortu domácího prostředí oproti výkonu vazby, bylo podle soudu namíste tyto dny započítat v přiměřeném poměru. Vrchní soud

považoval přitom za přiměřený zápočet 1/2, tj. započitatelné období v délce 322 dnů.

II.

Argumentace stěžovatele

7. Podle názoru stěžovatele se napadené usnesení předmětné otázky věnuje tak schématicky, obecně a neindividualizovaně, že trpí vadou nepřezkoumatelnosti. Usnesení má přitom citelný dopad na jeho osobní svobodu, neboť jeho následkem je povinnost vykonávat trest odnětí svobody o 73 dní déle, než jak bylo rozhodnuto usnesením soudu prvního stupně. Jediným důvodem pro volbu konkrétního poměru zápočtu prý zůstal v úvahách soudu pouze „vyšší komfort domácího prostředí“.

8. Stěžovatel v první řadě namítá zjevnou nepřezkoumatelnost úvah soudu, který sice v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že dle jeho názoru je třeba při postupu dle ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu postupovat přísně individualizovaně, přičemž za klíčovou nuanci, jež by měla být zohledňována, soud označoval především to, zda omezené osobě byla stanovena doba osobního volna, po kterou se mohla zdržovat i mimo určené obydlí, aniž by byla vázána ke konkrétní stanovené činnosti, ovšem při své úvaze toto kritérium vůbec nezohlednil. Jediným důvodem pro volbu konkrétního poměru zápočtu tedy zůstal v úvahách soudu pouze zmíněný „vyšší komfort domácího prostředí“, což s ohledem na shora citované kritérium navozuje dojem vnitřní rozpornosti odůvodnění napadeného usnesení, a především výlučné použití tohoto kritéria zásadním způsobem zpochybňuje logiku postupu soudu jako celek.

9. Stěžovatel k tomu zdůrazňuje, že vyšší komfort domácího prostředí je pochopitelně (v protikladu k pobytu ve vazbě) imanentní součástí výkonu omezení stanovených v ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu, a pokud by tedy již tato prakticky neopominutelná součást takového omezení měla být důvodem k 50 % ponížení doby zápočtu doby strávené těmito omezeními do trestu odnětí svobody, docházelo by k takovému zápočtu fakticky vždy, a nejednalo by se tedy o prvek individualizace, nýbrž ve skutečnosti o soudní dotváření zákonné úpravy, přičemž takový postup je zcela nepřijatelný, zejména v případě rezultujícím v eventuálně přísnějším dopadu na omezení osobní svobody.

10. Kromě výše uvedeného komfortu domácího prostředí (což stěžovatel považuje za kritérium systémově vadné) tedy soud - paradoxně na rozdíl od soudu prvního stupně, který se zabýval celkovým počtem hodin, které stěžovatel strávil „nuceně“ v domácím prostředí či které mohl využít pro osobní volno - nepoužil žádná další kritéria pro „individualizaci“ doby zápočtu a dopustil se tak úvahy zjevně nepřezkoumatelné, svévolné a nepochybně protiústavní.

11. Dále se stěžovatel zabýval podle něj nesprávným použitím ponížení doby, započítávané do doby výkonu odnětí svobody. Poukázal na to, že dle jeho názoru neobstojí ani samotná úvaha o důvodnosti „krácení“ doby, po níž byl podroben omezujícím povinnostem podle ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu v případě stanovení režimu omezujícího stěžovatele po podstatnou část dne (v případě stěžovatele tedy prakticky po dobu 7/8 dne).

12. Stěžovatel uvádí, že termín „obdobně“, obsažený v ustanovení § 92 odst. 4 trestního zákoníku musí být primárně vykládán tak, že v případě, kdy odsouzený

v souvislosti se svým odsouzením absolvoval rovněž předběžnou, vydávací a předávací vazbu vykonanou podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, či v němž mu byla stanovena povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části podle ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu, je třeba dobu omezení osobní svobody v předmětném trestu započítat. Předmětnou obdobnost je tedy třeba vykládat tak, že v daných případech musí dojít k započtení, k němuž by došlo v případě postupu podle ustanovení § 92 odst. 1 nebo 2 trestního zákoníku, nikoliv snad tak, že v případech vyjmenovaných v ustanovení § 93 odst. 4 trestního zákoníku má soud zvažovat, jakou část omezení využije a hodnotit tak např. to, jestli předběžná, vydávací a předávací vazba v jiném státě není mírnější než vazba v České republice a jestli tedy v takovém případě nemá započítat kratší dobu, než kterou odsouzený v takové vazbě strávil.

13. K tomu lze prý odkázat i na nejbližší zákonný institut (proces), jímž je přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody podle ustanovení § 61 trestního zákoníku, při níž se v případě neplnění účelu trestu domácího vězení tento trest přeměňuje v trest odnětí svobody v rovnocenném poměru, tedy již vykonaná část takového trestu je principiálně chápána jako rovnocenná trestu odnětí svobody a zákon nenabízí žádný prostor pro „zohlednění“ vyššího domácího komfortu tohoto trestu.

14. Dle názoru stěžovatele tedy v případě postupu podle ustanovení § 92 odst. 4 trestního zákoníku nelze za současné právní úpravy přistupovat ke „krácení“ doby výkonu omezení stanovených podle ustanovení 73 odst. 3 trestního řádu, a to pro absenci takové výslovné úpravy v zákoně a naopak je třeba analogicky k ustanovení § 61 trestního zákoníku do eventuálního trestu odnětí svobody započítat dobu trvajících omezení jako celek.

III.

Vyjádření účastníků řízení

15. Ústavní soud si vyžádal vyjádření účastníků řízení a zaslání příslušného spisového materiálu.

16. Vrchní soud v Praze ve vyjádření uvedl, že po seznámení s obsahem ústavní stížnosti plně odkazuje na argumentaci použitou v usnesení č. j. 15 To 44/2022-3018. Lze tak opakovat, že podmínky pro započtení vazby do stanoveného trestu určuje ustanovení § 92 trestního zákoníku, kde je zároveň stanoveno (§ 92 odst. 3 trestního zákoníku), že při absenci možnosti započitatelnosti vazby do trestu se k vykonané vazbě přihlédne při úvaze nad druhem a výměrou ukládaného trestu. Trestní zákoník byl dále novelou č. 150/2016 Sb. doplněn o ustanovení § 92 odst. 4, v němž je mj. konstatováno, že ustanovení § 92 odst. 1 až odst. 3 trestního zákoníku se obdobně užije i na započítání povinnosti stanovené dle § 73 odst. 3 trestního řádu. V otázce rozsahu takto započitatelné doby Vrchní soud v Praze diferencoval dle míry omezení osobní svobody, aby nedošlo k neadekvátnímu zápočtu oproti době, kdy byly jiné osoby omezeny na svobodě pobytem ve vazbě. Nelze bez dalšího opomenout při zápočtu do trestu odnětí svobody obviněnému v trestním řízení stanovenou povinnost dle § 73 odst. 3 trestního řádu a naopak je zcela na místě mu takto v rámci téhož trestního řízení stanovenou povinnost zohlednit, a to při individuálním posouzení míry zásahu do jeho osobní svobody s ohledem na konkrétní stanovený čas, ve kterém byl povinen zdržovat se na stanoveném místě a kdy byl tímto způsobem omezen.

17. Vrchní soud v Praze takto řešil nuance v hodnocení míry v omezení osoby odsouzeného, který měl vazbu nahrazenou povinností zdržovat se v konkrétním místě jen a pouze s výjimkou zaměstnání, nutné cesty k němu a případně plnění pouze dalších uložených povinností či dříve stanovených trestů či opatření (např. návštěva probačního úředníka, plnění stanovených ochranných opatření, ambulantní léčení atd.), v kontrastu třeba osoby jiného odsouzeného, který v rámci povinnosti dle § 73 odst. 3 trestního řádu měl stanoveny i časy osobního volna bez dalších omezení, aby nedocházelo k nepřiměřenému zvýhodnění oproti těm obviněným, kteří byli na osobní svobodě omezeni pobytem ve vazbě nepřetržitě, či omezení na svobodě po propuštění z vazby podstatným způsobem.

18. Krajský soud v Hradci Králové ve svém vyjádření uvedl, že trvá na svém rozsudku a zároveň se plně ztotožňuje se závěry, které ve věci učinil vrchní soud.

19. Předmětná vyjádření byla zaslána stěžovateli na vědomí s možností případné repliky, ten však dále nijak nereagoval.

IV.

Ústavněprávní posouzení věci

20. Ústavní stížnost je důvodná.

21. Ústavnímu soudu jako soudnímu orgánu ochrany ústavnosti obvykle nepřísluší posuzovat výklad a aplikaci zákonných norem obecným soudem, s výjimkou situací, kdy takovým výkladem a následnou aplikací dojde k porušení norem na ústavněprávní úrovni. Tak tomu bylo v posuzovaném případě.

22. Zásada úcty k právům a svobodám člověka a občana, zakotvená v čl. 1 odst. 1 Ústavy, má své konkrétnější vymezení v čl. 2 odst. 3 Ústavy a v čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož lze státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Prolomení ochrany ústavně zaručených základních práv a svobod je přípustné výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti a v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných; sem spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Podmínky přípustnosti zásahu do základních lidských práv a svobod Ústavní soud vyžaduje interpretovat restriktivně, k tomu srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 298/05.

23. Z ústavně vymezené pravomoci Ústavního soudu a jeho povinnosti respektovat zásady dělby moci a subsidiarity zásahu do pravomoci jiných orgánů veřejné moci také plyne, že není jeho úkolem, aby posuzoval druh a výměru uloženého trestu. Ústavnímu soudu do této pravomoci obecných soudů náleží zasáhnout jen ve výjimečných případech, a to pokud uložený trest nespĺňuje ústavněprávní požadavky.

24. Trestní soudy však musí podle čl. 39 Listiny dostát ústavnímu principu *nullum crimen et nulla poena sine lege* (žádný zločin a žádný trest bez zákona) - "Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit." Zákon pak jednoznačně stanoví jejich povinnost ukládat přiměřené trestní sankce a dodržovat princip subsidiarity přísnější trestní sankce.

25. V daném případě stěžovatel namítá, že kvůli napadenému rozhodnutí je nucen

vykonávat trest odnětí svobody déle, než je předepsáno zákonem.

26. Vrchní soud předmětná ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu interpretoval tak, že "při zápočtu do trestu odnětí svobody nelze bez dalšího opomenout stanovenou povinnost dle § 73 odst. 3 trestního řádu", který zní:

§ 73

(3) Obviněný, nad nímž byl vysloven dohled probačního úředníka nahrazující vazbu, je povinen se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení. Orgán rozhodující o vazbě může současně uložit obviněnému povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; pro stanovení časového období se použije přiměřeně § 60 odst. 4 trestního zákoníku. Obviněný je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do určeného obydlí nebo jeho části.

27. Údajná správnost jeho postupu "by měla být dovoditelná primárně z ustanovení § 92 odst. 4 trestního zákoníku":

§ 92

Započítání vazby a trestu

(1) Jestliže se vedlo proti pachateli trestní řízení ve vazbě a dojde v tomto řízení k jeho odsouzení, započítá se mu doba strávená ve vazbě do uloženého trestu, popřípadě do trestu úhrnného nebo souhrnného, pokud je vzhledem k druhu uloženého trestu započítání možné.

(2) Jestliže byl pachatel soudem nebo jiným orgánem potrestán a došlo k jeho novému odsouzení pro týž skutek, započítá se mu vykonaný trest do uloženého trestu, pokud je vzhledem k druhu uloženého trestu započítání možné. Obdobně postupuje soud, uložil-li pachateli trest úhrnný nebo souhrnný (§ 43) nebo společný trest za pokračování v trestném činu (§ 45)

(3) Není-li započítání vazby nebo trestu možné, přihlédne soud k této skutečnosti při stanovení druhu trestu, popřípadě jeho výměry.

(4) Ustanovení odstavců 1 až 3 se obdobně užití na započítání předběžné, vydávací a předávací vazby vykonané podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a na započítání povinnosti zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části uložené obviněnému podle § 73 odst. 3 trestního řádu do trestu uloženého pro týž skutek.

28. Vrchní soud pokračuje, že "podporu pro tuto argumentaci by bylo možno sekundárně opřít i o určitou analogii § 60 odst. 4 trestního zákoníku, na něž odkazuje právě ustanovení § 73 odst. 3 trestního řádu a posléze na něj navazující ustanovení § 61 trestního zákoníku":

§ 60

(4) Soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

29. Před novelou, provedenou zákonem č. 220/21 Sb., ust. § 61 trestního zákoníku znělo:

§ 61 Přeměna trestu domácího vězení

Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.

30. Po novele, provedené zákonem č. 220/21 Sb., ust. § 61 trestního zákoníku zní:

§ 61

Náhradní trest odnětí svobody

(1) Ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by se pachatel vyhýbal nástupu výkonu tohoto trestu, bez závažného důvodu porušil sjednané podmínky jeho výkonu, zaviněně nevykonával ve stanoveném časovém období uložený trest či jinak mařil výkon tohoto trestu nebo nevedl řádný život, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok; náhradní trest odnětí svobody nesmí přesahovat horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody. O výkonu náhradního trestu odnětí svobody může soud rozhodnout i během doby stanovené pro výkon trestu domácího vězení; rozhodne-li o výkonu náhradního trestu odnětí svobody, stanoví zároveň i způsob jeho výkonu.

(2) Pokud odsouzený zaviněně přičinil k rozhodnutí o tom, že se náhradní trest odnětí svobody vykoná, po výkonu poloviny uloženého trestu domácího vězení, soud délku náhradního trestu odnětí svobody stanovenou podle odstavce 1 zkrátí na polovinu.

(3) Výjimečně může soud vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného ponechat trest domácího vězení v platnosti, i když odsouzený zaviněně přičinil k rozhodnutí o výkonu náhradního trestu odnětí svobody, a

a) stanovit nad odsouzeným na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled,

b) prodloužit dobu výkonu tohoto trestu až o jeden rok, přičemž nesmí překročit nejvyšší výměru tohoto trestu stanovenou v § 60 odst. 1,

c) stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dosud neuložené přiměřené omezení nebo přiměřenou povinnost podle § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život, nebo

d) stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku některé z výchovných

opatření podle § 60 odst. 7, je-li ve věku blízkém věku mladistvých.

(4) Na výkon dohledu se použijí obdobně § 49 až 51

31. Ústavní soud shledal, že shora popsané úvahy, přijaté vrchním soudem, nemohou z ústavněprávního pohledu obstát.

32. Ze žádného z citovaných ustanovení, ani pokud jsou posuzovány jako provázaný celek, nelze jednoznačně dovodit, že by odsouzenému bylo možno v jeho neprospěch do trestu odnětí svobody započítat jen na základě volné úvahy zkrácenou část z doby, kdy byla vazba nahrazena dohledem probačního úředníka, a po kterou se zdržoval převážně v domácím prostředí.

33. Z argumentace obsažené v napadeném usnesení není zcela zřetelné, zda soud použil pro odůvodnění svého postupu jen extenzivní interpretace příslušných právních předpisů, či analogie. V prvním případě (interpretatio extensiva) něco zákonodárce hodlal upravit, ale použil pojmu s menším rozsahem, kdežto ve druhém případě určitou otázku vůbec neupravil a vzniklá mezera v právu se pak odstraňuje pomocí analogie zákona (analogia legis) nebo práva (analogia iuris). Ve veřejném právu materiálním přitom není analogie připuštěna a v trestním právu je vyloučena přímo ústavně, v procesních normách je přípustná, ale v zásadě nežádoucí.

34. V této souvislosti Ústavní soud konstatuje, že extrémně extenzivní výklad a jeho aplikace na situaci stěžovatele vybočuje z hranic jinak v zásadě přípustného rozšiřujícího výkladu - ovšem pouze při respektování zásady "criminalia sunt restringenda" - trestní zákony je nutno vykládat restriktivně. Obdobně lze říci, že postup soudu porušuje zákaz použití analogie v neprospěch pachatele při úvahách o trestu.

35. Je nutno zdůraznit, že namísto je vždy ústavněkonformní výklad právních předpisů; totiž v případě, kdy zákon umožňuje více výkladů, je třeba dát přednost takovému, který nejlépe odpovídá ústavním předpisům. Pramenem trestního práva z hlediska trestnosti a trestních sankcí může být pouze zákon, vyjadřující jednoznačně a srozumitelně určitou pravomoc soudu.

36. Jak bylo výše zdůrazněno, vrchní soud jako orgán soudní moci je ústavním pořádkem zavázán uplatňovat moc jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví, a ukládat povinnosti toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod (čl. 2 odst. 2 a čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod)

37. I když Ústavní soud nepochybuje, že vrchní soud měl dobrý důvod pro předmětný zásah, kterým byla v tomto případě snaha o spravedlivé zohlednění "vyššího komfortu domácího prostředí", tento účel by bylo možno naplňovat výhradně zákonem, který jasně a zřetelně takový postup stanoví.

38. Ústavněprávně nepřípustný výklad, použitý vrchním soudem, představuje vybočení ze zákonem stanovených mezí pro uplatňování donucovací moci státu, a tím protiústavní překročení pravomoci soudu, a to za použití právní konstrukce, k jejímuž vytvoření a uplatnění však vrchní soud jako soud trestní nebyl dostatečně zmocněn zákonnými předpisy. Postupem soudu, který stěžovateli nařídil výkon trestu odnětí svobody trávající déle, než odpovídá zákonu, tak byl porušen čl. 39 Listiny stanovující zásadu nulla poena sine lege, což v důsledku vedlo k porušení stěžovatelova práva na osobní svobodu podle čl. 8 Listiny.

39. Zásadě určitosti, jasnosti a srozumitelnosti trestních norem v právním státě odpovídá také potřeba jasné a srozumitelné interpretace právních předpisů ze strany veškerých orgánů veřejné moci. Z toho vyplývá, že každý zásah do práv a svobod jednotlivce musí být náležitě ospravedlněn a odůvodněn. Účelem trestního řízení není pouze potrestání pachatele, ale i zajištění spravedlivého procesu. Lze souhlasit se stěžovatelem, jenž uvádí, že soud zde argumentuje natolik schematicky, obecně a neindividualizovaně, že jeho rozhodnutí trpí rovněž vadou nepřezkoumatelnosti. Došlo tak k porušení také stěžovatelova práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

V. *Závěr*

40. Jako obiter dictum Ústavní soud dodává, že z obecného hlediska, jak již konstatoval výše, je úvaha vrchního soudu o vhodnosti individuálního posouzení míry zásahu do osobní svobody u odsouzených racionální. Jeví se skutečně jako spravedlivé, aby byl zohledněn rozdíl mezi jednotlivci, kteří byli po celou dobu ve vazbě a těmi, kteří měli vazbu nahrazenou možností zdržovat se v domácím prostředí. Jen pro to zákon neposkytuje dostatečně jasný podklad a také odůvodnění napadeného usnesení je ve zkoumaném případě nedostatečné ve vztahu k veškerým okolnostem daného případu a osobě stěžovatele. Ústavní soud tedy shrnuje a uzavírá, že redukované započítání soudem uložené povinnosti zdržovat se pod dohledem probačního úředníka ve stanoveném období v určeném obydlí nebo jeho části do uloženého trestu, nepřipouští-li tak výslovně zákon, je v nesouladu se základním právem zaručeným v čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

41. Ze všech shora uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil [§ 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu] V dalším řízení budou obecné soudy vázány ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy právními názory vyslovenými v tomto nálezu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. června 2023

Tomáš Lichovník
předseda senátu